

Asia: VN/26649/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta Kansalliseksi metsästrategiaksi (KMS2035)

Luku 2: Toimintaympäristö

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 2: Toimintaympäristön muutos

Strategiassa kuvataan kattavasti meneillään olevaa metsäalan toimin-taympäristön muutosta, joka tulee ratkaisevasti määrittämään metsäalan tulevaisuutta Suomessa. Sopeutuminen uuteen toimintaympäristöön vaatii metsäalalta valtavaa muutosta niin metsien käytössä ja hoidossa, sieltä saatavien tuotteiden jalostamisessa, kuin myös sosiaalisten näkökohtien huomioimisessa.

Kuten strategiassa mainitaan, Suomi on sitoutunut ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävään kehitykseen. Kansallinen metsästrategia on yhteensovittava elinkeinostrategia, jossa otetaan huomioon niin ihminen, ympäristö kuin talous. Lisäksi tekstissä todetaan, että strategialla on liittymäkohtia useisiin kansainvälisiin ja kansallisiin strategioihin ja ohjelmiin. Tämän tulisi heijastua myös todelliseen metsänkäyttöön ja siihen liittyvään päätöksentekoon. Kansallinen metsästrategia on tärkein väline, jolla voidaan osoittaa kansalaisille, markkinoille ja kansainvälisille toimijoille Suomen pystyvän vastaamaan nyky-yhteiskunnan asettamiin vaatimuksiin ja rakentamaan kokonaiskestävää politiikkaa, lainsäädäntöä ja rahoitusjärjestelmiä.

Kansainväliset, sekä EU:n metsä-, energia- ja ympäristöpoliittiset sitoumukset ja sopimukset vaikuttavat merkittävästi Suomen metsäsektoriin. Strategiassa ei kuitenkaan ole otettu selkeää linjausta siihen, että nämä kansainväliset sopimukset kuin myös kansallinen lainsäädäntö (mm. Ilmastolaki 423/2022) sitovat Suomea valtiona ja niiden tulisi muodostaa koko metsästrategian raamit. Kansallisen ilmastolain tavoitteena on osaltaan varmistaa, että Suomi on ilmastoneutraali vuoteen 2035 mennessä. EU:n biodiversiteettistrategian ja valmisteilla olevan Suomen monimuotoisuusstrategian tavoitteena on pysäyttää luontokato ja kääntää luonnon monimuotoisuuden kehitys myönteiseksi vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi vesienhoidon sitovana tavoitteena on saavuttaa hyvä tila viimeistään vuoteen 2027 mennessä. Metsätalouteen liittyvissä toimenpiteissä ollaan ilmasto-, vesistö- ja monimuotoisuustavoitteiden osalta jäljessä tavoiteaikataulua. Kansallisen metsästrategian tulisi vastata edellä mainittujen tavoitteiden asettamiin haasteisiin. Tavoitteena tulee olla integroida ilmaston ja monimuotoisuuden huomioiminen osaksi perusmetsänhoitoa.

Luku 3: Tahtotila

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Visio - Kasvavaa hyvinvointia metsistä ja metsille

Metsästrategia rakentuu neljästä päämäärästä:

1. Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö uudistuvalla ja vastuullisella metsäalalla
2. Metsät ovat aktiivisessa, kestävässä ja monipuolisessa käytössä
3. Vahvistamme metsien elinvoimaisuutta, monimuotoisuutta ja sopeutumiskykyä
4. Vahvistamme tiedolla johtamista ja osaamista metsäalalla

Päämäärät ovat tavoiteltavia ja kannatettavia. Metsäalan kilpailukykyyn osalta tulisi tavoitteeksi kuitenkin lisätä, että Suomen metsäala toimii kansainvälisenä edelläkävijänä kestävässä metsätaloudessa. Nykyisin tämä tavoite ei täyty, vaan se vaatisi metsätalouden merkittävää muutosta erityisesti sosiaalisen ja ekologisen kestävyysosalta. Muuttuva toimintaympäristö antaisi mahdollisuuden metsätaloudelle uudistua kestävämpään suuntaan.

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Strategiset päämäärät ja tavoitteet

Metsien monimuotoisuuden vahvistamisen osalta tavoitteen tulisi olla kunnianhimoisempi kuin vain kääntää talouskäytössä olevien metsien monimuotoisuuskehitys elpymisuralle. Tavoitetta tulisi peilata Suomen monimuotoisuusstrategiaan ja sen tavoitteisiin.

Metsäsektorin päätökset heijastuvat koko Suomeen ja valtion päästö- ja nielumäärittelyyn. Strategiassa tulisi tunnistaa kasvavien hakkuutasojen yhteys niin metsien monimuotoisuuden köyhtymiseen kuin hiilinielujen vähenemiseen (Berg-Andersson ym. 2021, Suomen metsäteollisuuden näkymiä vuoteen 2025). Toimenpiteisiin ei sisälly keinoja, joilla voitaisiin varmistaa hiilinielujen säilyminen. Esimerkiksi jatkuvapeitteistä kasvatusta tai kiertoajan pidentämistä ei pyritä konkreettisesti edistämään toimenpiteissä. Jo nyt hakkuutasot ylittävät osassa Suomea luonnonvarakeskuksen määrittelemän taloudellisesti kestävä tason (suurin ylläpidettävissä oleva hakkuukertymä). Ilmastonmuutoksen aiheuttamat muutokset talousmetsissä saattavat aiheuttaa tämän tason romahtamisen erityisesti, mikäli tason määrittelyyn otetaan mukaan ilmastonmuutoksen torjuminen ja monimuotoisuuden turvaaminen

Luku 4.1 Hankesalkku ja 4.2 Kärkihankkeet

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 4.1: Hankesalkku ja 4.2: Kärkihankkeet

Suomen metsästrategian ja tätä kautta myös alueellisten metsäohjelmien ongelmana ovat olleet metsien puuntuotoksen lisäämisen ja metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisen käsitteleminen erillisinä teemoina, jolloin ei pystytty asianmukaisesti huomioimaan näiden erillisten tavoitteiden vaikutuksia toisiinsa. Sama jaottelu on nähtävissä myös metsästrategian hankesalkussa ja kärkihankkeissa. Kärkihankkeisiin tulisikin lisätä toimenpiteitä, jotka leikkaavat eri teemoja ja tätä kautta varmistaisivat myös muiden kärkihankkeiden tavoitteiden täyttymistä. Lisäksi tulee varmistaa,

että kärkihankkeissa esitetyt toimenpiteet eivät vaaranna metsästrategian muiden tavoitteiden saavuttamista.

Kärkihanke: Metsien kasvu

Metsästrategialuonnoksessa on kärkitoimenpiteeksi esitetty metsien kasvua, jolla pyritään lisäämään metsien hiilensidontaa ja puuntuotosta kannattavasti, kestävästi ja vastuullisesti. Hiilinielun ylläpitäminen ja kasvattaminen sekä nielu- ja päästötavoitteisiin pyrkiminen kuuluu tähän kärkihankkeeseen. Toisaalla strategiassa todetaan, että jo toteutuneiden investointien lisäksi suunnitteilla on investointeja, jotka toteutuessaan lisäävät tuotantokapasiteettia ja raakapuun kysyntää. Tämä johtaa väistämättä hakkuutasojen kasvuun ja tätä kautta hiilinielujen vähenemiseen.

Toimenpiteessä ”Toteutetaan metsänuudistaminen laadukkaasti ja viipymättä” tulisi tuoda esille, että metsänuudistaminen avohakkuuna romahduttaa metsäalueen hiilinielut ja johtaa metsämaan merkittäviin hiilipäästöihin jopa muutaman vuosikymmenen ajaksi. Toimenpiteen vaikuttavuudeksi on kuitenkin esitetty hiilensidontan vahvistamista. Tutkimusten mukaan metsän jättäminen kehittymään luonnontilaan ilman ihmisen vaikutusta olisi tehokkain hiilinieluja kasvattava menetelmä, joten sinänsä taimikon varhaishoito ei vahvista uudistusalueiden hiilensidontaa. Mikäli kyseisen toimenpiteen on tarkoitus kuvata taimikon hoitoa ja sen vaikutusta tulevan ainespuun ja taloudellisesti merkittävän puuaineksen kasvuun, on toimenpide kannatettava ja järkevä talousmetsissä. Strategiassa tulisi yleisemminkin esittää myös toimenpiteiden kielteisiä vaikutuksia, jotta lukijalla on mahdollista muodostaa kokonaiskuva esitetyistä toimenpiteistä ja peilata niiden kokonaisvaikutuksia strategian yleisiin tavoitteisiin.

Toimenpiteessä ”Kehitetään kasvun ja hiilen varastonnin keinoja” tulisi myös tarkastella keinoja, miten vähentää puun energiakäyttöä. Tällä hetkellä suurin osa Suomen metsistä hakattavasta puustosta käytetään energiaksi ja suuri osa jalostetusta puuaineksesta on sellua. Metsistä saatavan puutavaran jatkojalostaminen korkeamman jalostusasteen tuotteiksi tulisi olla selkeämmin edistettävänä toimenpiteenä. Ainoastaan siten voidaan kestävästi kasvattaa metsistä saatavia tuloja ilman merkitäviä heikentäviä vaikutuksia monimuotoisuus- ja ilmastotavoitteisiin.

Metsien hyödyntämisessä ja puuntuotoksen kasvattamiseen liittyvissä toimenpiteissä tulee varmistaa, että talousmetsien arvokkaat elinympäristöt säilyvät ja niiden tilaa parannetaan. Tämä ei tällä hetkellä Suomen metsissä toteudu.

Kärkihanke: Elonkirjoa talousmetsissä

Monimuotoisuuteen liittyvän kärkihankkeen ”Elonkirjoa talousmetsissä” monimuotoisuutta turvaavat toimenpiteet jäävät lähinnä kehittämisen, neuvonnan ja viestinnän varaan. Vapaaehtoiset toimet ja suositukset eivät kuitenkaan ole ehkäisseet metsäluonnon monimuotoisuuskehityksen heikentymistä 2000-luvulla. Nykyinen metsätalouteen liittyvä lainsäädäntö ei riittävällä tavalla turvaa metsien luonnon kannalta arvokkaita elinympäristöjä ja lajeja.

Suomen metsien hakkuutasot tulevat todennäköisesti pysymään korkeina. Jotta Suomi voi saavuttaa kansalliset ja kansainväliset tavoitteensa ja sitoumuksensa tulee varmistaa, etteivät hakkuut kohdistu arvokkaisiin luontokohteisiin. Tämä tulee lisätä toimenpiteeksi metsästrategiaan. Toimenpiteen toteuttaminen vaatii mm. metsälainsäädännön kehittämistä sekä kestävän metsänhoidon rahoitusjärjestelmän kokonaisvaltaista uudistusta siten, että painotusta siirretään metsien taloudellisen kestävyuden tukemisesta monimuotoisuuden tukemiseen. Metsänomistajat ovat valmiita huomioimaan metsäluonnon arvokohteet nykyistä selvästi vaikuttavammin, mikäli heille osoitetaan kannusteita niiden turvaamiseksi. Tämän osoittaa mm. Kemera-tukijärjestelmän ympäristötuen ja luonnonhoitohankkeiden kasvava kiinnostus. Uudessa Metka-tukijärjestelmässä näiden rahoitusten osuutta ollaan kasvattamassa, mutta 2000-luvulla toteutetut muutokset metsälain monimuotoisuuskohteiden määrittelyssä ja tulkinnessa samaan aikaan vähentävät tukikelpoisia kohteita ja altistavat ne hakkuille.

METSO- ja HELMI- ohjelmat ovat tärkeitä monimuotoisuutta turvaavia hankkeita ja niiden rahoitus on turvattava, mutta niiden toimenpiteet jäävät yhä kertaluokkaa liian vähäisiksi, jotta pelkästään niiden avulla voitaisiin turvata Suomen metsien arvokkaat elinympäristöt ja lajit. Suomen metsien monimuotoisuuden tulevaisuus ratkaistaan talousmetsissä tehtävillä toimenpiteillä.

Eräänä toimenpiteenä esitetään metsätalouden vesiensuojelumenetelmien kehittämistä. Vesiensuojelun kehittäminen on tärkeää, mutta käytännössä sillä ei pystytä pysäyttämään yhä jatkuvaa vesien tummumista ja saavuttamaan vesienhoidon tavoitteita. Tärkeintä on rajoittaa metsämaan muokkausta ja ojituksia sekä toteuttaa niitä vain siinä laajuudessa, kuin ne ovat metsän kasvun kannalta välttämättömiä. Tämä on mahdollista panostamalla maanmuokkausten ja ojitusten tarveharkintaan, joka tulisi asettaa toteutettavaksi toimenpiteeksi. Strategiaan tulisi myös asettaa toimenpiteeksi puuntuotollisesti vähäarvoisten suometsien ja pienvesien merkittävä ennallistaminen.

Kärkihanke: Metsäalan uudistuminen

Strategiassa todetaan, että jatkuva kehittyminen ja uudistuminen on välttämätöntä, jotta pystytään vastaamaan myös luontokadon ja ilmastonmuutoksen asettamiin haasteisiin ja kasvattamaan tasapainoisesti hyvinvointia metsistä ja metsille. Tämä ei kuitenkaan näy esitetyissä toimenpiteissä, sillä luonnon monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen torjumisen osalta esitetään toimenpiteeksi ainoastaan luontotiedon laadun ja käytettävyyden parantaminen. Aivan erityisesti tulisikin panostaa luontotiedon tuotantoon, hallintaan ja käyttöön osallistuvien tahojen välisten menettelyjen kehittämiseen ja sitä myötä luontotiedon saamiseen käyttöön metsien suunnittelussa ennakoivasti. Monimuotoisuuden turvaamisen ja ilmastonmuutoksen kannalta metsäalan uudistuminen on

kuitenkin ensisijaisen tärkeää, joten esitettyihin toimenpiteisiin tulisi lisätä esimerkiksi metsälainsäädännön kehittäminen metsien monimuotoisuus paremmin huomioivaksi.

Toimenpiteeksi esitetään myös EU-päätöksentekoon vaikuttamista. Suomi tuo itseään esille metsätalouden mallimaana. Tätä näkemystä kuitenkin haastetaan niin kotimaassa, kuin maailmalla. Mikäli Suomi pyrkii jatkossakin esiintymään edelläkävijänä, tulee sen edistää myös monimuotoisuus- ja ilmastoasioita erityisesti EU-tasolla.

Muuta kommentoitavaa

Muuta kommentoitavaa

Metsästrategialuonnoksessa esitetään metsästrategian valmisteluun osallistuneet ryhmät. Osallistujajoukko on hyvin metsätalouspainotteinen. Moniarvoisessa tarkastelussa tulisi tasapainottaa osallistujajoukkoa eri metsän käyttömuotoihin ja kestävyiden eri ulottuvuuksiin.

Myös jalkautettaessa metsästrategiaa alueelliselle tasolle, tulisi kiinnittää erityistä huomiota biodiversiteetti- ja ilmastostrategian tavoitteiden läpi-leikkaavaan käsittelyyn.

On vielä epäselvää, koskeeko Suomen metsästrategiaa SOVA-lain mukainen menettely. Mikäli SOVA-arviointi tehdään, tulee strategiasta laadittava ympäristöarviointi lähettää SOVA-yhteyshenkilöille.

Etholén Toni

Etelä-Pohjanmaan ELY - Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Y-vastuualue